ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ ВС: ВИСНОВОК СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ВИЗНАЄТЬСЯ НЕДОПУСТИМИМ ДОКАЗОМ У РАЗІ ЯКЩО ВІН НЕ МІСТИТЬ ДАНИХ, НА ПІДСТАВІ ЯКИХ ДОКУМЕНТІВ ЕКСПЕРТ ДІЙШЛА ВИСНОВКУ[1]

Верховний Суд

Реферат. Допустимість висновку експерта в кримінальному провадженні залежить не лише від компетентності фахівця, а й від того, чи можна простежити шлях від досліджених матеріалів до кожного зробленого висновку. Саме цю вимогу розкриває постанова Верховного Суду від 27 квітня 2020 року у справі № 335/2108/17, ключові положення якої наведено в публікації. Обвинувачення директора КП «Автогосподарство» у зв'язку з нарахуванням йому премій до свят ґрунтувалося на акті позапланової ревізії від 16.12.2016 № 06-21/3, висновку судово-економічної експертизи від 26.01.2017 № 26/11.2, контракті з керівником, колективному договорі, наказах про преміювання, розрахункових відомостях і відомостях банків про рух коштів. Суди визнали акт ревізії недопустимим доказом, бо його отримано після початку кримінального провадження способом, не передбаченим ч. 2 ст. 93 КПК України; касаційний суд додатково послався на пп. 12 п. 5 розділу XII «Прикінцеві положення» Закону України «Про прокуратуру». Висновок експерта також визнано недопустимим: у ньому не зазначено, на підставі яких документів експерт дійшла висновку про нарахування премій та єдиного соціального внеску, а перелік матеріалів в описовій частині не дав змоги це встановити. Під час допиту в суді експерт пояснила, що користувалася нарахувальними відомостями, проте посилань на них у висновку немає; вона не змогла пояснити, як ці документи вмістилися на одному аркуші, визначеному джерелом відомостей, а наказів про виплату премій до свят, на які посилається висновок, у матеріалах обвинувачення не виявилося (крім одного наказу від 28.10.2016 № 90-б). Відхиляючи доводи прокурора, Верховний Суд нагадав, що за статтями 101 і 102 КПК України висновок має містити докладний опис проведених досліджень, ґрунтуватися на відомостях, які експерт сприймав безпосередньо або отримав із наданих матеріалів, і зазначати, які саме матеріали використано. Для судових експертів будь-якої спеціальності постанова є практичним орієнтиром: кожне твердження висновку треба пов'язувати з конкретним первинним документом, а дослідницьку частину будувати так, щоб під час допиту експерт міг відтворити й обґрунтувати свої дії.

Ключові слова: висновок експерта, судово-економічна експертиза, недопустимий доказ, допустимість доказів, акт позапланової ревізії, допит експерта, первинні документи, Кримінальний процесуальний кодекс України, Верховний Суд, кримінальне провадження.

Supreme Court Legal Position: A Forensic Economic Expert Opinion Is Inadmissible Evidence Where It Does Not Indicate the Documents on Which the Expert Based Her Conclusions

Verkhovnyi Sud.

Abstract. Whether an expert opinion is admissible in criminal proceedings depends on whether the court can trace each conclusion back to the materials actually examined. This publication presents the reasoning of the Supreme Court of Ukraine in its ruling of 27 April 2020 in case No. 335/2108/17. The director of a municipal motor transport enterprise was charged in connection with holiday bonuses paid to himself, and the prosecution relied on an unscheduled audit report, a forensic economic expert opinion, the director's contract, the collective agreement, bonus orders, payroll re-

cords and bank statements. The courts excluded the audit report because it had been obtained after the proceedings began by a method not provided for in Article 93(2) of the Criminal Procedure Code of Ukraine, and the Supreme Court also referred to the transitional provisions of the Law on the Prosecutor's Office. The expert opinion was found inadmissible as well: it did not identify the documents underlying the findings on the bonuses and the related social security contribution. Examined in court, the expert said she had used payroll statements, yet the opinion contained no reference to them, and she could not explain how they fitted on the single sheet named as the source. Rejecting the prosecutor's arguments, the Court relied on Articles 86, 101 and 102 of the Code, which require a detailed description of the research, reliance on information perceived directly or drawn from the materials provided, and a statement of the materials used. For forensic experts of any specialty the ruling sets a clear standard: every finding must be linked to an identifiable primary document, and the expert must be able to reproduce and justify the reasoning under examination.

Keywords: expert opinion, forensic economic examination, inadmissible evidence, admissibility of evidence, unscheduled audit, examination of an expert in court, primary documents, Criminal Procedure Code of Ukraine, Supreme Court of Ukraine, criminal proceedings.

Першоджерело: *Постанова Верховного Суду від 27.04.2020 у справі № 335/2108/17.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 21.06.2021.*

References

1. Verkhovnyi Sud. Pravova pozytsiia VS: Vysnovok sudovo-ekonomichnoi ekspertyzy vyznaietsia nedopustymym dokazom u razi yakshcho vin ne mistyt danykh, na pidstavi yakykh dokumentiv ekspert diishla vysnovku [Supreme Court Legal Position: A Forensic Economic Expert Opinion Is Inadmissible Evidence Where It Does Not Indicate the Documents on Which the Expert Based Her Conclusions] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 3 (33). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/5229-pravova-pozitsiya-vs-visnovok-sudovo-ekonomichnoji-ekspertizi-viznaetsya-nedopustimim-dokazom-u-razi-yakshcho-vin-ne-mistit-danikh-na-pidstavi-yakikh-dokumentiv-ekspert-dijshla-visnovku-ekspert-ne-zaznachila-konkretnogo-dokumenta-doslidzhenogo-neyu-yakij-sluguvav-dzherelom-danikh-vikladenikh-u-visnovku (onovlena versiia vid 21.06.2021). [in Ukrainian].

2. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 27.04.2020 u spravi № 335/2108/17 [Ruling of the Supreme Court of 27.04.2020 in Case No. 335/2108/17]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/89034958 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].